

ДУХОВНА ЛЮДЯНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Заналізовано проблему сприйняття типовості та стереотипності поезії. Схарактеризовано основні прояви людяності в творчості Ліни Костенко на детальному прикладі її віршів. Висвітлено питання причин появи стереотипності творів та запропоновано шляхи вирішення даної проблеми..

Ключові слова: людяність, гуманізм, творчість, стереотипність, поезія, типовість.

Abstract

The problem of perception of typology and stereotypes of poetry is realized. The main manifestations of humanity in the works of Lina Kostenko are described on a detailed example of her poems. The questions of reasons of appearance of stereotypes of works and the ways of solving this problem are offered.

Keywords: humanity, humanism, creativity, stereotyping, poetry, typeness.

В сучасному світі сприйняття людьми деяких поетів є проблемою. Це характеризується так званою «типовістю» їх творів, які вже не захоплюють читача. Від цього страждають часто найвидатніші представники епох. Коли історія змінюється, людина запам'ятовує лише твори з певною стереотипністю. Це стосується як українських, так і зарубіжних письменників: Шевченко відомий «Заповітом», «Мені тринадцятий минало» та ще кількома; Пушкін – «Мороз і сонце», «У лукомор'я дуб зелений»; Аполлінер – «Голубкою і водограєм» тощо [1, 3]. Ці твори вважалися неповторним шедевром, але через надмірну увагу на них, їх сенс втрапився. Щоб пізнати класиків глибше, треба шукати щось нове в їх творах, скрите від ока громадськості.

Вважається, що має минути певний час, щоб поет став «типовим» і в його працях виділялись тільки «типові» твори. Під час опитування сучасної молодді, особливо в соціальних мережах, було виявлено шокуючий факт: молодь втрачає усвідомлення унікальності авторів. Наприклад, Ліни Костенко[3]. Цю проблему детально описував Брюховецький В. С. у своїй книзі «Уарис творчості» [2].

Метою роботи є спроба з'ясувати особливості творчості Ліни Костенко з точки зору духовності людини, розглянути її в аспекті гуманізму. Проблема духовного в людині є однією з центральних у творчості Ліни Костенко. В.С. Брюховецький зазначає, що людська особистість завжди була в центрі уваги поетеси і найвищою цінністю для письменниці є людина[2].

Сучасне покоління забуває, як це дивуватися кожному твору Ліни Костенко, шукаючи щось таємниче. А все тому, що в більшості випадків всі знають її «стандарті», діляться цитатами з них, поширюють їх: «*Страшні слова*», «*Спини мене, отямся і отям*» і так далі. Це сприймається, як частина атмосфери українських соцмереж, як простий спосіб зробити уявлення про себе «більш інтелігентним». Поезія – це не стандартні рядки, малозрозумілі через постійне використання. Для того, щоб зрозуміти справжнє переконання поетеси, потрібно досліджувати її творчість знову, відкидаючи загально прийняті розуміння, розібратися в текстах маловідомих творів, не зауважених ідей, зігнорованих читачами тем. [3, 4]

Молодь знає Ліну Костенко завдяки типовим цитатам про кохання та деякій стереотипній філософії:

«А й правда, крилатим ґрунту не треба.

Землі немає, то буде небо...». [6]

Розглянемо протест проти аморальності, наявності глибинного християнського начала. І в цей ж момент «соцмережні поціновувачі» скажуть, що це не про творчість Костенко. Більшість не знають широких виявів глибинної християнської духовності у творчості поетеси. Хоча їх важливість недооцінюють, адже творила вона і в умовах радянського режиму, коли духовність зводилася до штучних атеїстичних норм суспільства. У цих жорстких рамках вона змогла залишити свою духовність і людяність.

Творчість Ліни Костенко не має чіткої цілеспрямованої релігійності. У більшості поетичних творів образи святих, церковні свята чи символи постають, як фон зображення української дійсності, щось невід'ємне від історії, а особливо – від історії української сім'ї: [3, 5]

«Мені снилась бабуся. Що вона ще жива.
Підійшла як у церкві. Засвітила слова.
І свят-вечір у хаті, і з медом кутя.
Всі зайці ще вухаті, і я ще дитя». [6]

У Ліни Костенко є твори з іншою духовністю, з осмисленням біблійних образів. Вони переважно нетипові, показують звичайні духовні істини з незвичного ракурсу ракурсу, інколи навіть далекого від стереотипного розуміння християнства. Висвітлюється так звана *людяна духовність* Ліни Костенко, коли поетеса вчить нас залишатися людиною незалежно від ситуацій. [5]

Найяскравіший приклад – вірш «Шлях на Голгофу». Він абсолютно нетиповий:

«То ж не була вузесенька стежина.
Там цілі юрми сунули туди.
І плакала Марія Магдалина,
що не подав ніхто йому води.
Спішили верхи. Їхали возами.
Похід розтягся на дванадцять верст.
І Божа Мати плакала сльозами –
та допоможіть нести ж йому той хрест!
Чи ви не люди?! Що за чудасія,
дають старцям, підсаджують калік,
а тут же йде, ну, добре, не Месія, –
людина просто, просто чоловік!» [6]

Головним героєм виступає не Христос, а люди. Натовп, який зібрався подивитися на страту, який тут, у вірші, є живою істотою – бездушною і черстою. [5] Поетеса має ще багато віршів, які дивують духовністю, до прикладу, «Ісус Христос розп'ятий був не раз», «Петро – не Юда». Поезія Ліни Костенко не має цілеспрямованої чіткої релігійності, натомість насичена осмисленням духовних начал, поєднанням моральних і духовних цінностей у житті людини й цілого народу, вже історично сформованою для України надією на Боже милосердя. Тому можна стверджувати, що головне вміння у житті для поетеси – мати саме ту «духовну людяність». [3]

Порятунок людини ХХ ст. вбачається поетесі у збереженні людяності. Якщо в епоху господарювання має роль особистості незначна і гуманістична культура, дійсно, приречена на загибель, то гуманна цивілізація має шанси зберегти саму себе, зберегти цю землю («Щоб тільки неба очі голубі / цю землю завжди бачили в цвітінні»)[5], бо, зрештою, не так важливо, де жити – у тихій сільській хатині, чи у сучасній висотці, у місті, що одягнене в асфальт і бетон – головне, щоб і серце не скам'яніло, як цей бетон, і щоб на тебе чекали у тому закутку душі людини, який належить лише їй і Тому, Хто її створив: «Як там не буде, а все-таки є той силует у вікні золотому!» [6].

Духовність Костенко – це щось таке, що потрібно щоразу повторно відкривати. Це те, що здебільшого приховане. Це таке ж усвідомлення Господа як того, що здалеку спостерігає за всім і володіє усім, як в Антонича; це таке ж несподіване використання біблійних образів, як у Маланюка; це таке ж намагання зрозуміти істинну духовну сутність людини, як у Франка. Костенко не лише відкриває нам духовні істини через свої твори. Вона закликає до них, прагне, щоб ці іскорки (чи пробіски) духовної людяності ненав'язливо запали в серця і, зрештою, щось змінили. А головне Ліна Костенко показує, що така людяна духовність не завжди означає легке життя чи взагалі сприйняття світом, однак гарантує комфорт у стосунках із Богом, а отже, розуміння, хто ти є в цьому світі й що ти тут маєш робити. Духовна людяність – це та тема у творах Ліни Костенко, яку неможливо повністю осягнути через критику чи поверхове читання. Кожен має вловити це для себе сам. Кожен має знайти свій аспект духовної людяності, який допоможе знайти баланс між існуванням та життям[3]:

Століть потік не можна зупинить,
Та й не потрібно, плинність крок за кроком
У світ приносить постаті нові,
І кожна друга вже вважається пророком.
Стереотипність нашого життя
Заковує буденність в певні рамки,
Трактуючи зарозумілий сенс,
З душі поета залишаючи останки.
Духовні істини ховаючи в слова,
Всю мудрість читачу донести вмієш.

Та так, як розумієш ти сама,
Ніхто так розуміти не зуміє. (М. Козеренко Ліні Костенко)

Отже, стриймання творчості митця за його «типовими» творами – одна поширених проблем нашого суспільства, нехтуючи якою, ми формуємо загрозу самобутності та майбуттю української поезії та літератури. До обґрунтування даної інформації було приведено творчість Ліни Костенко, як приклад духовної людяності. Духовна людяність – це та тема у творах Ліни Костенко, яку повністю неможливо зрозуміти через критику чи поверхове читання.

Подальші дослідження цієї проблеми дадуть поштовх для активної соціальної зацікавленості істинною творчістю митців. Оскільки проблематика процесу сприймання сучасної творчості відбувається в рожевих окулярах, то її, як і будь-яку іншу проблему, належить викорінювати. За умови правильної роботи над цією проблемою філологи та літературознавці зможуть зробити величезний крок у просвітленні сучасної молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пугаченко А.В: Актуальні проблеми слов'янської філології.– Випуск XXIII – Частина 3: ДОННУ,2010.
2. Брюховецький В. С. Ліна Костенко : Уарис творчості / В. С. Брюховецький. – К. : Дніпро, 1990. – 262 с.
3. Публікація Олени Стасюк 2014р.: [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.xic.com.ua/z-zhyttja/22-rozdumu-hrystujanyua/397-duhovna-ljudjanist-u-tvorchosti-liny-kostenko>
4. Барабаш С. Ліна Костенко : філософія поетичного живопису. – Кіровоград, 2003.– 96 с.
5. Краснова Л. Поезія Ліни Костенко: Посіб. для вчителів/ Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич: Коло, 2001. – 197 с.
6. Костенко Л. В. Вибране / Ліна Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 558 с.

Козеренко Марія Петрівна — студентка групи БІО-16б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kozerenko.masha@ukr.net

Науковий керівник: **Зінко Олена Василівна**— канд. іст. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kozerenko Mariya P. — Student group BIO-16B, Faculty of infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kozerenko.masha@ukr.net.

Supervisor: **Zinko Olena V.** — candidate of historical sciences, associate professor of the Faculty of Philosophy and Humanistic Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.